

Sølvskatten 1816

Etter frigjøringen fra Danmark i 1814 skulle Norges Bank opprettes. Stortinget håpet at tilstrekkelig kapital ville komme inn ved frivillig aksjetegning. Men slik gikk det ikke. For å få inn det aktuelle grunnbeløpet på 2 millioner speciedaler, måtte det derfor utskrives en formue- og næringskatt med tvungen innkreving. Den grove fordelingen av skatten ble gjort av Stortinget og amtene. Fordelingen av skatten på enkeltpersoner ble gjort av en 3-mannskommisjon i hvert tinglag. Navnet sølvskatten referer til at skatten skulle betales i sølv eller gull, enten som mynt eller som metall (bestikk, smykker etc.). For mange ble det vanskelig å betale denne skatten, og enkelte steder var det store protester. Innkrevingen av sølvskatten tok mer enn 10 år.

Frafjord tilhørte i 1816 Høle sogn og tinglag (Strand prestegjeld). Til sammen ble det i bygda utlignet skatt på 297 speciedaler, i dag tilsvarende nær 60 000 kroner – en betydelig sum for den lille bygda med om lag 130 mennesker. Fordelingen på de enkelte brukene/opsitterne avspeiler sannsynligvis verdien av eiendom/formue. Men vi kjenner ikke til i detalj hvilke faktorer som førte til nedstående fordeling av skattebyrden.

De to største skatteyterne i Fráfjord var Iver Larsen Fráfjord med 60 speciedaler og Bjørn Ådnesen Braadland med 55 speciedaler. Hvis vi ser litt på hva de andre skatteyterne i Høle sogn måtte ut med, finner vi at Iver Larsen og Bjørn Ådnesen er de to som måtte betale mest i hele sognet. Endatil eier av den gamle storgarden Mæle fikk ilagt bare 44 speciedaler i sølvskatt. I 1816 var det kirken som rådde over Fráfjordgarden, og Iver Larsen var således leilending. Brådland var i 1816 selveiende bondegods.

En speciedaler anno 1816 tilsvarer omkring 200 kroner i dag.

Tabell over ilagt sølvskatt 1816 i Fráfjord:

Gard	Eiers/opsitters navn	Ilagt skatt (speciedaler)
Frafjord	Iver Larsen	60
	Asbiørn Biørnsen	25
	Thormod Biørnsen	25
	Erik Halvorsen	16
	Tosten Vermundsen	12
	Peder Biørnsen	1
Kommedal	Asbiørn Tollefsen	8
	Biørn Torbiørnsen	16
	Siri Michelsdatter	2
	Halvor Eriksen	2
Molou	Knud Tollefsen	8
	Tollef Olsen	1
Haaland	Thore Biørnsen ¹⁾	14
Braadland	Biørn Aadnesen	55
	Ole Aslachsen	16

	Erik Aslachsen	2
Egeskoug	Maurits Thorbiørnsen	14
	Ole Thorsen	6
	Marthe Biørnsdatter	2
Maan	Erik Halvorsen	8
	Peder Eriksen	2
Feed	Maurits Aadnesen	2
SUM		297

¹⁾ Bjødna-Tores far.

Originaldokumentene for sølvskatten oppbevares i Norges Bank. På Digitalarkivet ligger en skannet versjon, delvis søkbar. Sjekk denne lenken:

<https://media.digitalarkivet.no/view/52615/36>

Kilder: Digitalarkivet og Norges Bank

Stavanger 24. november 2020

Per Terje Haaland